

22 januari 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

**CERTIFICATEN BEHALEN OP DE NIVEAUS 5 EN 6...
EN DAN OPGAAN VOOR DE BACHELOR...
EEN INTERESSANTE CASUS**

1. Inleiding

Mogelijk heeft u het onderwerp van deze nieuwsbrief vorig jaar al meegekregen, via bepaalde media die kennelijk door veel mensen worden gevolgd en dan ook worden gelezen, net zoals wij plegen te doen. Het gaat om een oudere jongere die al gaandeweg, werkend en lerend, een groot aantal certificaten had gehaald, bij allerlei instituten, met een mooi aantal van 144 studiepunten voor de gevolgde onderwijseenheden. Hij meldde zich in 2023 bij een universiteit en vroeg om voor een bepaalde bacheloropleiding alleen de afstudeeropdracht te mogen doen en daarmee het recht te verwerven om te worden toegelaten tot een masteropleiding. De examencommissie en alle andere commissies waarbij hij maar kon aankloppen weigerden dit om allerlei redenen. Toen restte hem nog de gang naar de rechter en de Raad van State. Deze stelden de betrokkene in het ongelijk en gingen dus mee in de argumentatie van de universiteit.

Het is vooral een interessante casus aangezien die redenen raken aan wat zoal in de wandelgangen van het hoger onderwijs ook ter sprake komt. Kan het wel, mag het wel, is het een houding die best wat soepeler mag worden gebruikt? We lopen mede een aantal van de argumenten hier na, met commentaar van onze kant.

2. Casus met vrijstellingen en behalen van een getuigschrift

Hier dus een aantal zaken die voorbij kwamen bij de rechtbank en mede bij de Raad van State. We voegen ook nog een paar dingen toe, al is het maar om deze kans te grijpen bij het behandelen van de casus.

2.1 Bachelorniveau aantonen via een (verzwaarde) eindschiptie

Een van de aangedragen argumenten was dat de betrokkene op basis van het schrijven van een afstudeerscriptie wilde gaan aantonen dat hij het bachelorniveau qua denkniveau bezit, gerelateerd aan de eindtermen (leeruitkomsten, competenties, leerdoelen...) van de betreffende wo-opleiding. Het aantal van 144 is uiteraard lager dan de 180 die voor een wo-opleiding staan, maar met de scriptie zou een en ander wel kunnen worden gecompenseerd, via een aanvullend stuk voor belangrijke kerneenheden aan de hand van voorbereidende vakken.

Het is zonder meer logisch dat dit argument van tafel werd geveegd, ook al omdat het verschil van 36 studiepunten niet te overbruggen valt met een aantal aanvullende simpele maatregelen.

In de zijlijn van dit punt kan nog worden gesteld dat er hbo- en wo-opleidingen zijn waarbij geen vrijstelling wordt verleend voor de afstudeerscriptie (project, opdracht) om geen concessies behoeven te doen aan het niveau. Dat kan in de OER worden vermeld. Een commissie van beroep of een rechter zal vrijwel altijd daarin meegaan als kan worden aangetoond dat die eis terecht is opgenomen, mede gelet op de status van deze eenheid en het daarmee kunnen bewaken van de kwaliteit van de opleiding inclusief de relevantie voor het werkveld.

2.2 Maximaal aantal studiepunten bij vrijstellingen

Een interessant aspect bij deze casus is dat de rechter meegaat in hetgeen in de OER van de opleiding staat over het maximaal aantal te verlenen vrijstellingen qua studiepunten, in dit geval 30 stuks. Zo'n mooi rond getal is natuurlijk op zichzelf wel arbitrair. Waarom geen 15, 38 of 42? Het is

een kennelijk een zo laag mogelijk te formuleren 'afschrikmiddel', wat een semester is dat in mindering kan worden gebracht, al zullen in de praktijk de vrijstellingen over de studie zijn verdeeld. Misschien zijn er in dat kader twee startmomenten voor de opleidingen, met en zonder een half jaar aan vrijstellingen.

De vraag is echter waarom de rechter niet heeft stilgestaan bij dit aantal bijvoorbeeld als zou blijken dat een a.s. student aantoonbaar op basis van aangeleverde bewijzen meer in de mars heeft, bijvoorbeeld voor 45 studiepunten. Hoe moet dit worden afgehandeld? Moeten er 30 van de 45 door de persoon zelf worden uitgekozen of doet de examencommissie dit? Of gaat de juridische hand over het formele hart worden gestreken? En kan hij of zij tegen een besluit in beroep gaan, met de bewijzen dat in principe 45 punten mogelijk is?

Het gaat om een wetenschappelijke bacheloropleiding. Het is algemeen bekend dat men als universiteiten niet zit of staat te springen om het verlenen van vrijstellingen, zeker als het gaat om vakken waarbij de docenten (professoren) van mening zijn dat de leeruitkomsten niet of nauwelijks elders en eerder zijn te behalen¹.

3. Verlenen van vrijstellingen in het algemeen

Een uitdagend argument dat de betrokkene aanvoerde is dat hij weliswaar certificaten en andere bewijzen bij een hbo-opleiding (of bij aanbieders van programma's op 'hbo-niveau', privaat dus) had behaald, maar dat 'een bachelor een bachelor is', of die nu behaald is bij een hogeschool dan wel bij een universiteit. Wat wel speelt is dat in ons land de optie bestaat om met een hbo-bachelor naar een wo-master door te stromen, maar dat er dan nog vaak een brugdeel aan te pas komt. Dat staat ook nog eens los van het feit dat een hbo-bacheloropleiding 240 studiepunten telt en hij met 144 stuks niet eens in de buurt daarvan komt.

Dat argument werd daarom ook verworpen omdat er toch duidelijk een verschil bestaat tussen de Bachelor in het hbo en het wo. En dan draait het niet om 'het niveau' want ze hebben beide volgens de regels in ons land 'NLQF-niveau 6' en ze zijn ook allebei een 'first cycle'. Ook voldoen ze aan dezelfde Dublin Descriptoren aangezien die neutraal zijn geformuleerd. Maar het gaat evenwel om de zgn. oriëntatie die academisch dan wel beroepsgericht kan zijn.

Aldaar zit 'm dus mede de kneep als het gaat om de afwijzing. Het karakter van een universitaire opleiding is gewoon anders dan van een hbo-opleiding, ook kijkend naar de voorbereiding op een baan en het daarbij behorende werkveld.

Wat ook meespeelt bij dit alles – naast het bezien van de inhoud van eenheden, dus van de leeruitkomsten – is het voldoen aan 'de actualiteit'. Dat gaat steeds meer van belang worden als we kijken naar de snelheid waarmee grote delen van de arbeidsmarkt aan veranderingen onderhevig zijn. Daar moeten opleidingen in meegaan, door het voortdurend actualiseren van het programma. Dat betekent mede dat de 'inruilwaarde' van eerder behaalde certificaten snel minder wordt en daarmee de vertaling naar vrijstellingen lastiger is en gaat worden.

4. Verschillen in punten voor eenheden en certificaten

Een aspect dat raakt aan het bovenstaande is het verlenen van vrijstellingen voor een opleiding en het toekennen van studiepunten. Om een theoretisch voorbeeld te geven:

- Iemand behaalt een certificaat bij instelling A en daarop staat het gevolgde programma vermeld met aantal van 4 studiepunten, volgens die aanbieder.
- Bij het aanvragen van vrijstelling voor een soortgelijke eenheid bij instelling B wordt deze toegerekend, in de wetenschap dat bij de betreffende opleiding die eenheid een aantal van 6 studiepunten omvat. Dat is mogelijk want er is geen regel of wetgeving in ons land die verplicht (en het door de NVAO is te laten controleren) dat dezelfde eenheden bij verschillende hogescholen of universiteiten eenzelfde studielast kennen.
- Wat dus te doen als ontvangende examencommissie? Vrijstelling verlenen voor 6 punten... of voor 4...? Dat laatste creëert een gat van 2 punten en de vraag is dan hoe dit valt op te vullen?

¹ Daarom is het ook opmerkelijk dat universiteiten nu ook kunnen gaan werken met 'eenheden van leeruitkomsten'. Daarbij is het een optie dat men leeruitkomsten binnen het werk of op een andere wijze buiten de universiteit kan hebben verworven of dat kan blijven doen. Het vermoeden is dat veel examencommissies geen zin hebben om daarmee aan de slag te gaan. Maar we wachten het af, welke wo-opleidingen toch interesse tonen, in deeltijd, los van de lerarenopleidingen.

Als men puur met leeruitkomsten werkt, ligt het zonder meer voor de hand om die 6 punten te noteren.

- Interessant is natuurlijk als het omgekeerde geldt. Kan de student dan toch 6 studiepunten claimen in plaats van de 4 die in het programma van de ontvangende opleiding staat? Het lijkt erop dat het kansloos is om voor die 6 te gaan...

De connectie met de casus is natuurlijk dat iemand met 144 studiepunten kan zeggen dat bij het leggen van zijn behaalde lijst naar het programma van de ontvangende opleiding laat zien dat in formeel zin het veel meer dan 144 aan vrijstellingen kan opleveren – theoretisch dus. Indien puur wordt gewerkt met leeruitkomsten, kan het ook best het geval zijn. Maar goed, het is een bespiegeling van onze kant... of speelt het toch mee in de praktijk? Moet er een regeling voor komen?

5. Kortom en 'bewaken van de identiteit van de opleiding'

Het is aldus een opmerkelijke casus, zo alles bij elkaar. Het gaat er dus om dat op deze wijze een examencommissie de eigen opleiding zo goed mogelijk kan bewaken qua inhoud, kwaliteit, oriëntatie en niveau, kortom, dus het staan voor de eigen identiteit.

In de WHW staat het volgende over vrijstellingen die kunnen worden verleend, als het gaat om het opnemen ervan in de onderwijs- en examenregeling: *'de gronden waarop de examencommissie voor eerder met goed gevolg afgelegde tentamens of examens in het hoger onderwijs, dan wel voor buiten het hoger onderwijs opgedane kennis of vaardigheden, vrijstelling kan verlenen van het afleggen van een of meer tentamens'*. Het is aan het management van een opleiding om op basis daarvan verdere zaken in te vullen bij het opstellen van een procedure.

De overheid ziet graag dat vooral bij deeltijdse opleidingen vrijstellingen worden verleend voor opgedane werkervaringen en 'buiten het ho' behaalde certificaten, om daarmee het 'onnodig laten volgen van allerlei eenheden' te voorkomen. Dat zo'n procedure zorgvuldig wordt doorlopen zal ongetwijfeld het geval zijn. Maar het op papier vergelijkbaar zijn van aangedragen bewijzen met de actuele programma's en onderliggende eenheden, zegt niet meteen dat vrijstellingen automatisch kunnen worden toegewezen. Het zal dan altijd een kwestie van goed afwegen zijn.

Kortom, zo valt van een dergelijke casus nog wel het een en ander te leren...